

UPOREDNA ANALIZA NAŠIH I INOSTRANIH ISKUSTAVA U POGLEDU METODA ZA EVIDENTIRANJE OBILJEŽJA SAOBRAĆAJNIH NEZGODA

Milan Tešić
Šamac, Republika Srpska, BiH

Sažetak

Tradicionalni način unapređenja bezbjednosti na putevima, oslanja se na saobraćajne nezgode i njene posledice. Takav način nije popularan u svijetu, jer podrazumjeva analizu saobraćajnih nezgoda na osnovu broja nastradalih u saobraćaju. Da bi se ovaj način unapređenja bezbjednosti saobraćaja podigao na jedan viši nivo, neophodno je posebnu pažnju usmjeriti na postojeće metode i procedure za evidentiranje obilježja saobraćajnih nezgoda. U ovom radu su detaljno opisane metode i procedure evidentiranja obilježja saobraćajnih nezgoda. Pored toga, izvršena je uporedna analiza naših i inostranih iskustava u pogledu uviđaja i uviđajne dokumentacije kao i zakonskih regulativa koje regulišu ovu oblast. Cilj rada jeste prikaz efikasnog načina evidentiranja obilježja saobraćajnih nezgoda, kako bi se vršenje uviđaja saobraćajnih nezgoda unaprijedilo te se omogućilo efikasnije i brže rješavanje sudskih sporova. Paralelno sa tim, olakšava posao vještacima saobraćajne struke, jer dobijaju precizne i tačne podatke o saobraćajnoj situaciji koja je doprinijela nastajanju saobraćajne nezgode.

Ključne reči: bezbednost saobraćaja, evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda, metode

COMPARATIVE ANALYSIS OF OUR AND FOREIGN PRACTICE OF METHODS AND PROCEDURES FOR RECORDING CHARACTERISTICS OF TRAFFIC ACCIDENTS

Abstract

Traditional ways of improving road safety, based on accident and its consequences. Such a method is not popular in the world, because it involves an analysis of traffic accidents on the basis of the number of casualties in traffic. To this way of improving traffic safety lifted to a higher level, it is necessary to pay special attention to the existing methods and procedures for recording the characteristics of road traffic accidents. This paper describes in detail the methods and procedures of recording characteristics of road traffic accidents. In addition, a comparative analysis of domestic and international experience in terms of investigation documentation and regulatory requirements governing this segment. The aim of paper is to present an efficient way of recording the characteristics of road traffic accidents, in order to carry out the investigation of accidents and improved to enable more efficient and quicker resolution of legal disputes. Concurrently, the easier the job of traffic safety experts, we get precise and accurate information on the traffic situation that has contributed to the making of a traffic accident.

Keywords: traffic safety, recording characteristics of road traffic accidents, methods

1. UVOD

Saobraćajne nezgode nas svakodnevno okružuju. Stoga treba posvetiti veliki pažnju kako bi se broj

istih smanjio jer stvaraju ogromne troškove kako pojedincu tako i državi. Problematika ovog rada se zasniva na uporednoj analizi metoda i procedura za evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda sa

IV Savjetovanje sa međunarodnim učešćem: Mobilnost i sigurnost cestovnog prometa

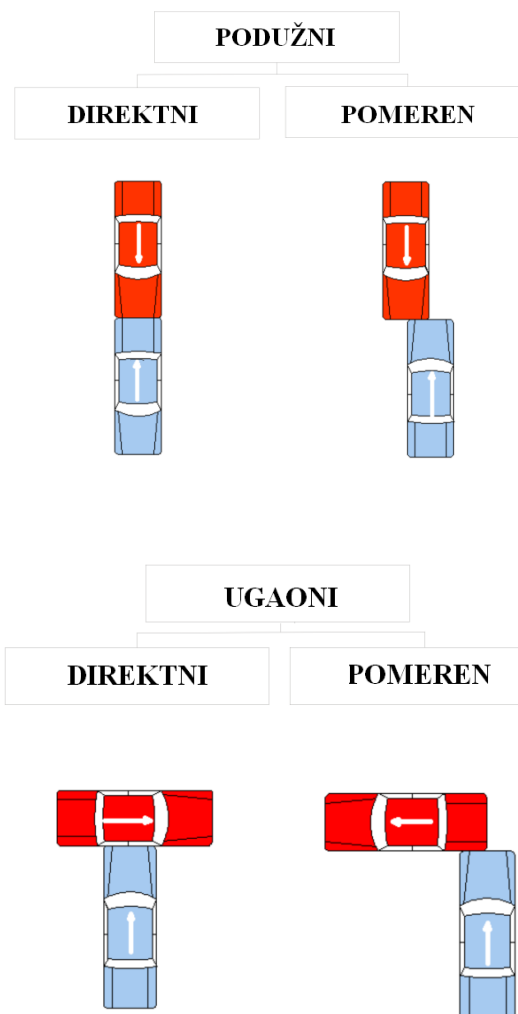
aspekta bezbednosti saobraćaja. U skladu sa tim, izvršena je komparativna analiza naših i inostranih iskustava u pogledu evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda. Konkretno je vršena uporedna analiza zakonskih regulativa i procedura uviđaja kod nas i u Koloradu. Cilj ovog rada jeste objašnjenje pojedinih metoda evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda, pravilan način izrade pojedinačnih elemenata uviđajne dokumentacije. Pored toga, potrudili smo se da uočimo određene prednosti i nedostatke naših metoda u odnosu na inostrana iskustva u pogledu evidentiranja lica mesta nezgode. Kao rezultat toga su se javile određene smernice kako bi se povećao nivo bezbednosti saobraćaja kod nas, te sugestije vezane za sam postupak uviđaja i uviđajnu dokumentaciju.

2. ZNAČAJ EVIDENTIRANJA OBELEŽJA SAOBRAĆAJNIH NEZGODA

Analiza saobraćajnih nezgoda treba da pomogne da se odgovori na pitanje zašto nezgode nastaju, da se identifikuju lokacije gde najčešće do njih dolazi, da se definiše odgovarajući program za veću bezbednost u saobraćaju i odgovarajuće mere koje treba da se preduzmu, kao i da pomognu u ocenivanju efektivnosti preduzetih mera. U pogledu vođenja evidencije o saobraćajnim nezgodama širom sveta, najčešći izvor podataka predstavlja policija, tj. u našim uslovima Ministarstvo unutarašnjih poslova. Najčešće se formira baza podataka (kompjuterska), tako da ona omogućava pretraživanje i poređenje različitih klasifikacija o saobraćajnim nezgodama. Osnovni izvor podataka o saobraćajnim nezgodama su zapisnici o uviđaju saobraćajnih nezgoda, izrađeni od strane ovlašćenih lica iz MUP- a. Ti zapisnici sadrže osnovne podatke o saobraćajnoj nezgodi, a u prilogu se daje skica, kao i fotodokumentacija u slučaju nezgoda sa težim posledicama.

2.1. Tipizacija saobraćajnih nezgoda

Evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda nam omogućava da spoznamo koji se to tipovi saobraćajnih nezgoda najviše javljaju na putevima, određenim deonicama ili raskrsnicama i u skladu sa tim rezultatima da delujemo kako bi se broj istih ili sličnih saobraćajnih nezgoda smanjio (slika 1.).

Slika 1. Neke vrste nezgoda u kojima učestvuju dva vozila.

2.2. Osnov za definisanje „crnih tačaka“

Evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda je osnovni preduslov kako bi se uopšte mogla odrediti lokacija opasnog mesta ili „crne tačke“ na putu, a samim tim i delovati kako bi se smanjili uticaji istih na bezbednost saobraćaja. *Opasno mesto* je često definisano kao mesto sa „visokim rizikom“ za vozače. „Visok rizik“ treba shvatiti kao povećanu verovatnoću pojave saobraćajnih nezgoda na određenoj lokaciji, ili da nezgode koje se događaju na tom mestu rezultuju teškim posledicama. Opasno mesto ne može se shvatiti kao jedna tačka na putu, jer se i sama nezgoda odigrava na potezu u kome figurira dužina vozila, reakcija vozača, dužina zaustavnog puta, preglednost itd. Za definisanje „crne tačke“ potrebna su tri elementa (tabela 1.).

- broj saobraćajnih nezgoda,
- dužina posmatrane deonice puta,
- razmatrani vremenski period.

Tabela 3.2. Definicija „crnih tačaka“ u Nemačkoj i Norveškoj [Jovanović D. i dr., 2009.]

NEMAČKA	Definicija „crnih tačaka“
	1. Deonica puta od 300 m
	2. Najmanje 5 sličnih tipova SN u toku
NORVEŠKA	3. Najmanje 3 SN u trogodišnjem
	1. Dužina puta od 100 m
	2. Broj SN veći od 4 u toku 3 godine

2.3. Osnov za definisanje strategije za bezbednost saobraćaja

Strategija bezbednosti saobraćaja se donosi za petogodišnji period, a na godišnjem nivou donose se izvršni planovi, koji će uključiti akcione planove svih lokalnih zajednica.. Saradnja sa lokalnim zajednicama od izuzetnog je značaja i one su pokazale veliku spremnost da učestvuju u izradi lokalnih planova kao sastavnih delova sveobuhvatne strategije. Krajnji cilj jeste smanjenje saobraćajnih nezgoda, teško povređivanje ljudi i smanjenje broja poginulih, ali za to nije dovoljan samo savet bezbednosti saobraćaja već sveobuhvatni angažman države, policije, nadležnih ministarstava, gradskih institucija i lokalnih zajednica. Da bi se povećala bezbednost, neophodan je set sistemskih mera i konkretne akcije, ali pravi efekat će se dobiti tek kada se svest o tome podigne na viši nivo i to ne samo vozača već i svih učesnika u saobraćaju, posebno osetljivih i rizičnih grupa. Evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda pored toga što predstavlja osnov za definisanje „crnih tačaka“, predstavlja osnov za definisanje strategije bezbednosti saobraćaja. U evidentiranju saobraćajnih nezgoda se kriju ulazni podaci za definisanje pravaca delovanja strategije bezbednosti na putevima. Konkretno se misli da preko evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda tj. uviđaja, saznajemo o kakvoj se nezgodi radi, koje su njene karakteristike, koji su uzroci i posledice iste i na taj način vršimo sličnosti i tipizaciju između saobraćajnih nezgoda. Stoga, na osnovu prethodno rečenog, možemo napraviti pravce delovanja strategije čime bi se prvenstveno delovalo na najugroženiju grupu učesnika, čime bi se što pre povećao nivo bezbednosti saobraćaja na putevima.

3. PRIKAZ INOSTRANIH ISKUSTAVA – KOLORADO

Inostrana iskustva u pogledu samog postupka i procedure uviđaja saobraćajnih nezgoda su definisana u zavisnosti od same vrste (tipa) nezgode. Ova tipizacija je u funkciji povreda i vrsta učesnika u saobraćajnoj nezgodi, tj. da li se radi o saobraćajnim nezgodama sa lakim, teškim ili smrtnim povredama, zatim da li su u pitanju nezgode sa NN- počiniocem, nezgode sa materijalnom štetom ili pak nezgode u kojima su učestvovala službena vozila policiji, vatrogasaca, hitne pomoći i sl.

Na nivou države, postoji savetodavni saobraćajni komitet Kolorada koji je objavio priručnik čija je svrha da pomogne policijskim službama u Koloradu prilikom vršenja uviđaja saobraćajnih nezgoda. Isti je dostavljen i pojedinim agencijama koje su ovlaštene za veštačenje saobraćajnih nezgoda. U priručniku je detaljno opisan oblik i sadržaj izveštaja saobraćajne nezgode. On sadrži sve potrebne informacije o saobraćajnoj nezgodi, učesnicima, vozilima, tadašnjim uslovima na putu. Osnovni razlog izdavanja ovakvog obrasca **jeste jednoobraznost u izveštavanju o saobraćajnim nezgodama**. Ali bitno je napomenuti da izveštaj ne može da da odgovore na sva pitanja i okolnosti pod kojima je došlo do saobraćajne nezgode koje se javljaju u praksi. Država Kolorado je razvila unificirani izveštaj o saobraćajnim nezgodama. Razlog tome je što to omogućava jednostavnije vođenje evidencije o različitim tipovima saobraćajnih nezgoda. Osnovni zadatak izdavanja ovakog izveštaja je lakše rukovanje podacima o saobraćajnim nezgodama. Kao takvi služe kao ulazni podaci za definisanje strategije bezbednosti saobraćaja čime se koleraciono povećava nivo bezbednosti saobraćaja u Koloradu. Vremenom, ovaj izveštaj je trpio razne izmene jer se uvek jave potrebe da se nešto doda ili izbaci, a sve na osnovu potreba i zahteva u praksi. Specifičnosti saobraćajnih nezgoda je prouzrokovalo sve opširnije i sveobuhvatnije izveštaje o saobraćajnim nezgodama.

4. KOMPARATIVNA ANALIZA

Da bi smo došli do potrebnih zaključaka, potrebno je uvideti koje su to razlike između našeg evidentiranja obeležja saobraćajne nezgode i način evidentiranja istog u Koloradu. Uporedna analiza će u ovom radu obuhvatiti samo neke segmente evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda, a to su: zakonske regulative i način vršenja uviđaja u zavisnosti od tipa saobraćajne nezgode

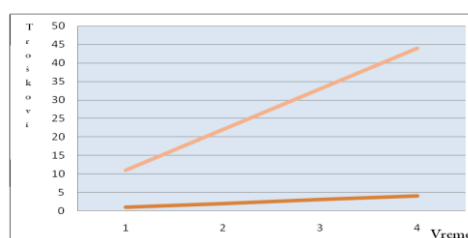
4.1. Zakonske regulative vezane za saobraćajne nezgode

Ako pogledamo ZoOBS BiH i Zakon o bezbednosti saobraćaja Kolorada možemo uvideti da su veoma slični. U oba zakona definisane su dužnosti vozača učesnika saobraćajne nezgode. Vozači koji su učestvovali u saobraćajnim nezgodama sa lakim ili teškim telesnim povredama (ukoliko su u mogućnosti), dužni su da pruže prvu pomoć povređenim licima, pozovu kola hitne pomoći, te da obaveste policiju o saobraćajnoj nezgodi. Pored tih osnovnih dužnosti koje se poklapaju, vozač u Koloradu je dužan da zabeleži podatke o povređenim (poginulim) u saobraćajnoj nezgodi. Sa tim informacijama je dužan da ode do prve policijske stanice i izvesti o saobraćajnoj nezgodi nadležni organ. Posle toga treba se vratiti na lice mesta saobraćajne nezgode i tu se zadržati dok tim za vršenje uviđaja ne završi uviđaj saobraćajne nezgode. Ako je u pitanju saobraćajna nezgoda sa materijalnom štetom, vozači su dužni da popune izveštaj o saobraćajnoj nezgodi i da iste predaju svojim osiguravajućim kućama. Kod nas je to regulisano zakonom, ali nije praksa. Kod nas se za svaku saobraćajnu nezgodu sa manjom materijalnom štetom zove policija. Takav odnos prema lakšim saobraćajnim nezgodama dovodi do povećanja troškova državi (veća angažovanost timova za vršenje uviđaja), nemogućnost razjašnjavanja ozbiljnih saobraćajnih nezgoda sa povređenim ili poginulim itd.. Pored toga naplata štete od osiguravajućih društava kada policija vrši uviđaj saobraćajnih nezgoda je mnogo sporija nego da direktno osiguravajuća društva vrše istragu o nosiocu odgovornosti za istu. Takav slučaj je u Koloradu, čime se ubrzava postupak naplate šteta, dok kod nas to ide veoma sporo, što smo i sami svedoci. Gledajući sa tog aspekta, veće su obaveze zakonski propisane vozačima učesnicima u Koloradu nego kod nas. Analizirajući prethodno rečeno, možemo uvideti da je više ostavljeno prostora za dogovor između oštećenih strana kada su u pitanju saobraćajne nezgode sa materijalnom štetom u Koloradu. To kod nas nije slučaj, iz razloga što je mentalitet našeg naroda drugačiji i nisu spremni za razgovor i dogovor. Da bi se izbegle svađe na putevima i pozivanje policije za saobraćajne nezgode sa materijalnom štetom treba uvesti edukativne programe prilikom obuke novih vozača i sugerisati im kako trebaju da se ponašaju u takvim slučajevima.

4.2. Postupak uviđaja saobraćajnih nezgoda

Da bi svaki tim za vršenje uviđaja mogao da postupi po pravilima, ta pravila su definisana zakonom i predviđeni su u programu obuke tima za

vršenje uviđaja. Kod nas je to unificirano, tj. za svaki tip saobraćajne nezgode postupa se po istoj proceduri. Dok u Koloradu je to drugačije. Oni za svaki tip nezgode imaju zajedničke i dodatne delove za vršenje uviđaja. Slobodno možemo reći, da je u nekim segmentima naša procedura detaljnija u odnosu na inostranu. Mnogo više pažnje se kod nas posvećuje crtanju skice lica mesta, situacionog plana i formiranju uviđajne fotodokumentacije. Na osnovu toga, veštačenje saobraćajnih nezgoda je mnogo lakše i efikasnije. Pre se dolazi do konačnih rezultata jer navedeni elementi uviđajne dokumentacije sadrže niz podataka na osnovu kojih se određuje zaustavni put vozila, brzina kretanja vozila pre saobraćajne nezgode i sl. Kvalitetan uviđaj i dobro obučeni tim za vršenje uviđaja je ključ brzog rešavanja fenomena saobraćajne nezgode u bilo kom smislu. su troškovi uviđaja i razjašnjavanja saobraćajnih nezgoda proporcionalni vremenu vršenja uviđaja (*dijagram 1.*).

Dijagram 1. Zavisnost troškova od vremena vršenja uviđaja

5. ZAKLJUČAK

Saobraćajne nezgode na putevima ne mogu nestati, nego se samo njihov broj može smanjiti na nama prihvatljiv nivo. Iz toga proizilazi da se evidentiranju obeležja saobraćajnih nezgoda, kada se i dogode, treba stručno i kvalitetno pristupiti. Bitno je istaći i to, da dobro obavljanje uviđaja saobraćajnih nezgoda omogućava što verodostojniji prikaz situacije za vreme saobraćajnih nezgoda, nekome ko se nije ni nalazio na licu mesta iste. Konkretno to su veštaci saobraćajnih nezgoda i sudije koji odlučuju o krivičnoj odgovornosti okrivljenih.

Pored uviđaja kao načina evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda bitno je istaći ulogu izveštaja o saobraćajnoj nezgodi koji je kod nas na niskom nivou. Naš izveštaj treba što pre proširiti i napraviti ga sveobuhvatnijim kako bi smo imali što više informacija o datim saobraćajnim nezgodama, a koje se mogu ponderisati i porediti na jednom mestu. U tome nam mogu pomoći inostrana iskustva u pogledu uviđaja i izveštaja saobraćajnih nezgoda. Pored ovoga, brojne su države kojima možemo zaviditi na stepenu bezbednosti saobraćaja

na putevima, kao npr. Švedska, Danska i dr. Tome prethodi dobar način evidentiranja obeležja saobraćajnih nezgoda koji pomažu u što tačnijem definisanju strategija unapređenja bezbednosti na putevima. Revizija bezbednosti saobraćaja (RSA) i Provjera bezbjednosti saobraćaja (RSI) kod nas je tek u ekspanziji. Sve više se obraća pažnja na gradnju što bezbednijih puteva, na otklanjanje opasnih mesta (ili pak upozoravanja na njih) na deonicama i sl. Da bi se povećao stepen bezbednosti saobraćaja kod nas, potrebno je sakupiti podatke o postojećem stanju i u skladu sa njima, definisati ciljeve unapređenja bezbednosti na putevima. Upravo, metode i procedure za evidentiranje obeležja saobraćajnih nezgoda nam omogućavaju što verodostojnije podatke o postojećem stanju. Analogno sa tim se donose pravci delovanja strategija bezbednosti saobraćaja, čiji je osnovni cilj povećanje bezbezbednosti saobraćaja kod nas.

LITERATURA

[1] Vujanić, M., Pešić, D., Antić, B. i Nešić, M.: Proces formiranja strategije bezbednosti

saobraćaja- primer grada Beograda, 2011., Međunarodni naučno- stručni skup, Uloga lokalne zajednice u bezbednosti saobraćaja, Donji Milanovac, (p.77-p.84).

[2] Jovanović, D., Lipovac, K., Nešić, M.: Metodologija identifikacije opasnih mesta na putevima, 2009., Međunarodni naučno- stručni skup, Bezbednost saobraćaja u planiranju i projektovanju puteva, Palić.

[3] Lipovac, K.:Bezbednost saobraćaja, Javno preduzeće SI. SRJ, Beograd, 2008. (p218- p251).

[4] National Safety Council: American national standard, American National Standards Institute, Inc., Board of Standards Review, 2007.

[5] Colorado Police Department: Colorado police department operations manual- Traffic Accident Investigation, Revised 2006.

[6] Investigating Officer`s: Traffic accident reports manual, Colorado State Traffic Records, Advisory Committee, Revised November, 2005.

[7] Inić, M., Jovanović, D.: Fenomenologija i etiologija saobraćajnih nezgoda, Zvečan, 2005

[8] Colorado Department of Transportation: Model traffic code for colorado, State of Colorado, 2003.